

9 februari 2020, Amsterdam, Willem de Zwijgerkerk

Ez. 47, 1 – 12; Matteüs

5, 13 - 16 – Verrassend Landschap

INLEIDING

Pasgeleden was ik op een tentoonstelling, ik zag er een klein schilderijtje, waar ik bij dacht: ‘Wat zie ik eigenlijk?’ Het was een vosje, dat op de uitkijk stond (u ziet het heel klein in uw liturgie).

Maar waar stond het nou bovenop? Het leek wel op een shawl, een kleedje. Vreemd, net of die twee dingen niet bij elkaar pasten.

Ernaast hing een paard in de... ja, waarin? Het leek wel: in een woestijn, het was echt het geeloranje van een zandvlakte, maar er zaten vreemde vouwen in, het leek wel, was het een stuk karton, een doek?

Zo hingen er nog drie dieren met steeds een vreemde achtergrond of op een vreemde bodem. Het grappige was: door die vreemdheid ging ik wel beter kijken. Ik ging bijvoorbeeld kijken hoe die dieren keken: een hert op een ander schilderijtje had z’n oren heel spits, net of het elk moment kon wegspringen. Dat paard stond juist weer rustig, alsof hij aan het grazen was. Maar dat kon natuurlijk niet, als het de woestijn was. Vreemd.....

De schilderijen waren gemaakt door de schildersgroep van een Centrum voor kunst en cultuur. Ze hadden de opdracht gekregen eerst een kleed te schilderen, dat de docent op tafel had gedrapeerd. Daarop of daarbij moesten ze hun favoriete dier schilderen. Daardoor ontstond dat vervreemdende effect. Dat verrassende. Waardoor je veel beter ging kijken – grappig!

Ik denk dat we in de kerk zo ook met Bijbelverhalen bezig zijn. We kijken naar een verhaal uit de bijbel, maar gaan dáárbij onze tijd schilderen. Hoe passen die twee bij elkaar? Door zo te kijken, gaan we met nieuwe ogen naar allebei kijken, er gebeurt wat. Bijbelverhalen worden ineens niet meer tijdloos, maar spannend. Hoe passen toen en nu bij elkaar?

Vanmorgen doen we dat met een verhaal van Ezechiël. Over water, beter gezegd: over lekkage. En daar zetten we een paar verhalen uit onze tijd naast. Bedoelt de bijbel dat met water, dat mooie bomen laat groeien die elke maand vrucht dragen? Zo zien we een soort richting, we snappen welke kant we op willen, wat de beste richting is.

Dat gaan we vanmorgen doen!

Lekkage! Ik vind het altijd een schrikwoord. Als kind woonde ik in een Amsterdams bovenhuis waar het altijd lekte, één muur bij de schoorsteen was net pap. Dan werd het weer gerepareerd, maar na een week regen was de hele muur weer nat. Vandaar waarschijnlijk.

Ezechiël loopt in zijn droom langs de tempel – en wat ziet hij? Lekkage! Er sijpelt water onder de poort door. Wat nu? De tempel is net nieuw, nu alweer gebreken? Ezechiël: we hoeven nu niet uitgebreid te weten wie hij is, maar handig is dit: hij woont met oude stadgenoten uit Jeruzalem in Babel. In ballingschap. Jeruzalem ligt in puin. De tempel ook. Ezechiël voelt aan dat de mensen hun weg niet meer kunnen vinden. Een soort verwarring, vroeger hadden ze God, maar die zijn ze kwijtgeraakt, ze dachten dat hij er altijd wel was en overal wel voor zorgde – maar intussen maakten zij van hun samenleving steeds meer een rotzooi, steeds minder sociaal. Ze misten een richting. Die chaos leidde ertoe dat ze verkeerde keuzes maakten en dat Jeruzalem verwoest werd door de koning van Babel. Ook de tempel. Ja, en dan Nu die er niet meer is, houdt het voor hen op. God is weg. En daar geven ze dan GóD de schuld van, ‘waar blijft U nou, waarom doet u niks?’ Tja. Ze hebben het gevoel: ons leven wordt nooit meer echt leuk.

Misschien herkent u dat wel, zo’n gevoel. Je voelt je niet meer thuis, in je eigen buurt of stad of land. Wat doen mensen dan? Dan kruipen ze bij elkaar en zeggen: vroeger was alles beter, vroeger, toen wij nog onder elkaar waren, ‘Wij Britten, we willen een Brexit’, een land zonder vreemdelingen. Daar komt het allemaal door, zij bederven onze cultuur. Terwijl we overal al eeuwen met hen samenleven, in Engeland – net als bij ons in Nederland: Hugenoten (zoals wij, Wattels) bijvoorbeeld of Duitse hannekemaaiers (zoals C&A) en Scandinavische zeelui.

Met allerlei verhalen probeert Ezechiël zijn landgenoten wat mee te geven. Geen preek, maar een soort beeldverhaal, een film. In hun negatiefheid vertelt Ezechiël een ander verhaal. Zoals dat vosje op een doek staat, weet u nog? Zo hoopt hij dat ze een nieuwe kijk op de wereld, hun leven en God krijgen.

In de hoofdstukken hiervoor vertelt hij dat hij droomt dat Jeruzalem weer opgebouwd wordt, een nieuwe stad, met ópen poorten. En: een nieuwe tempel! En hij zegt: ik loop langs de tempel. Hij staat er weer. Maar - kijk nou: lekkage! O jé, het gaat weer mis, het wordt wéér niks.

Als je dan bij elkaar gaat zitten mokken, gebeurt er verder niks. Einde verhaal. Maar Ezechiël gaat nu iets anders tekenen in zijn ‘schilderij’: kijk eens waar dat water naar toe lekt. En dan krijgen ze de ene verrassing na de andere. De man

die Ezechiël begeleidt meet steeds 1000 el, dat is 500 meter. Eerst wordt het een soort beekje, het water komt tot aan zijn enkels, dan weer 500 meter en het water komt tot aan z'n knieën, dan z'n heupen – en uiteindelijk kan hij er alleen nog maar in zwemmen! Ze gaan op de oever staan. Kijk nou: het is een rivier geworden met aan allebei de kanten heel veel bomen. Dat is toch niet gewoon meer? Wat is dat voor water, wat is dat voor rivier?

Dan moet je bedenken: in Israël was (en is, nog steeds) water een schaars goed. Vooral de Palestijnen op de Westbank merken dat: hun dorpen hebben enkel een put, maar die staat tegenwoordig vaak droog. Dat komt door de daling van het grondwaterpeil. En dat komt door de buizen en pijpen en leidingen die Israël aanlegt voor de nederzettingen. Israël bouwt die illegaal op bezet Palestijns gebied. Die nederzettingen, hele steden, hebben water in overvloed! Maar voor de Palestijnen vaak crisis dus.

Bijzonder dus, wat Ezechiël ziet: een rivier die almaar breder wordt, hij maakt alles vruchtbaar, Israël én Palestina zeg maar. De zoute Dode Zee wordt zelfs zoet, de woestijn gaat bloeien als een roos.

Is dat ooit gebeurd? Nee, de Dode Zee is nog steeds zo zout als wat, je blijft erop drijven. Toch wordt dit verhaal door Palestijnen én Joden nog steeds gelezen. Kijk eens met ándere ogen naar de werkelijkheid. Niet met de vaste frames waarmee wij vaak kijken. We weten hoe alles zit. Punt. Kunnen we ons nog laten verrassen?

Een van de bestverkochte boeken de afgelopen maanden is het boek van Rutger Bregman: 'De meeste mensen deugen. Een nieuwe geschiedenis van de mens'. Een cursus anders kijken: het is zo'n boek waar je het ene na het andere verhaal uit wilt voorlezen. Bregman vertelt heel veel verhalen over mensen die ánders reageren dan je zou verwachten. Ze slaan niet terug, maar keren de andere wang toe. Iemand (hoorde Bregman) wordt op straat beroofd van zijn portefeuille. In de woordenwisseling daarbij zegt hij: ik wou net wat gaan eten, volgens mij heb jij ook wel honger. Ze eten samen, de overvaller is verbaasd als hij ziet hoe leuk dat gaat, hij vraagt ernaar en ze raken aan de praat over elkaars leven.

Maar dan moeten ze betalen. 'Betaal jij maar', zegt het slachtoffer, 'jij hebt mijn geld'. De overvaller geeft de portefeuille ongemakkelijk terug aan zijn slachtoffer. Die betaalt en geeft zijn overvaller nog 100 dollar mee: de man heeft zit zo aan de grond.

Nog zo'n verhaal: in een Oost-Duits stadje wordt elk jaar een nazi-herdenking gehouden, u kent dat wel, met veel gebral en agressie. De bewoners zijn het

zat, maar verbieden kan niet, 'vrijheid van meningsuiting'. De inwoners bedenken iets: we gaan een marathon organiseren, precies op die herdenkingsdag en precies langs de route van de demonstratie.

De demonstranten zijn verrast dat ze niet alleen zijn, iedereen die er loopt krijgt een flesje water en wordt aangemoedigd, de nazi-demonstranten ook. En als ze over de finish lopen, krijgen ze zelfs applaus. Ze weten zich geen houding te geven. Opperste verwarring, Hun herdenking stort in – en ze zijn nooit meer teruggekomen.

Precies dat schilderij van het vosje en het paard met de doek. Je zet twee onverwachte dingen bij elkaar en je gaat anders kijken. Bijbelverhalen willen ons inspireren om te kiezen voor de richting van de nieuwe wereld waar God volgens Ezechiël van droomt. En misschien hebben we wel een totaal verschillend idee over God, of heb je helemaal geen idee over God, hoeft dat voor jou helemaal niet, met dit Bijbelverhaal vinden we samen een weg die ergens uitkomt. Bij die nieuwe wereld zoals Ezechiël die ziet: overal vruchtbomen, aan allebei de oevers, de bladeren verwelken niet en elke maand zijn er nieuwe vruchten. Allemaal eetbaar en de bladeren ook nog geneeskrachtig. En dat allemaal door naar een klein stroompje te kijken dat een rivier wordt.

Dat geeft je om te beginnen hoop. Alles blijft niet altijd hetzelfde. We kunnen het negatieve doorbreken. Jezus zegt: kom op, jullie kunnen zout en licht zijn, je kunt het. Het is niet een kwestie van pech of geluk hebben, maar van onze houding, van kiezen.

Ik moet denken aan die mevrouw van 97 die ik op een maand geleden bij De Wereld Draait Door zag, een uur lang: de Joodse verzetsvrouw Selma van de Perre; ze belandde in 1944 in kamp Ravensbrück. Ze overleefde het en kwam wonder boven wonder terug naar Nederland. Haar gezin werd in de kampen vermoord. Nu ze de honderd nadert, publiceert ze haar boek *Mijn naam is Selma*.

Ik hoorde haar iets moois zeggen. Ze had altijd gezegd 'ik heb geluk gehad.' Tot iemand tegen haar zei: 'Nee, je hebt altijd op het goede moment de goede woorden gebruikt. Daarin koos je voor overleven'. Onze opstelling, onze houding: die maakt ons mensen van geluk. U moet die uitzending van De Wereld Draait Door maar eens terugkijken. Hoe ze kijkt en praat: zout en licht! Met doorkijkjes naar hoop. Zo zou tv vaker moeten zijn, schreef NRC.

Dat zijn de stroompjes water in onze wereld. Zulke verhalen moeten we doorvertellen. Verhalen van hoop. Zoals ik in diezelfde week Kim Putters van

het Sociaal en Cultureel Planbureau hoorde vertellen: wat hem geloof en passie geeft om aan een nog betere toekomst voor Nederland te werken. Hij startte de beweging NL2025, kijk maar eens op die website. Waar gaat het om? 'Twee belangrijke ijkpunten (zei Putters): valt niemand buiten de boot en de duurzame samenleving.' Kiezen we daarvoor? Het idee van een nieuwe wereld waar niemand buiten de boot valt: geen mensen die vroeger op een sociale werkplaats werkten en nu thuis zitten, geen bange Israëli en geen Palestijn die het niet opgeeft, geen vluchteling die angstig en hoopvol in Nederland aankomt.

Ik denk dat Ezechiël met dit verhaal bedoelt: let op de stroompjes die overal onverwacht de wereld in lekken.

Of nog beter: word zelf zo'n stroompje. Kies voor de droom van die nieuwe wereld. Dan kan-ie ook gebeuren!

Amen

© Rien Wattel, 9 februari 2020